

Natura 2000-handleplan 2010-2015

Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Natura 2000-område nr. 168

Habitatområde H147

Fuglebeskyttelsesområde F84 og F89

GULDBORGSUND

FAXE KOMMUNE

NÆSTVED

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Kolofon

Titel:

Natura 2000-handleplan 2010-15, Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Udarbejdet af:

Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø

Faxe Kommune, Center for Teknik og Miljø, Industrivej 2, 4683 Rønnede

Næstved Kommune, Center for Miljø og Teknik, Rådmandshaven 20, 4700 Næstved

Guldborgsund Kommune, Natur, Miljø & Plan, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F

Vordingborg Kommune, Natursekretariatet, Østergårdsstræde 1A, 4772 Langebæk

Dato:

November 2012

Hovedredaktion:

H.C. Gravesen, Naturstyrelsen

Michael Krogh, Næstved Kommune

Eigil Plöger, Aglaja for Faxe Kommune

Carsten Horup og Stefan Skov, Vordingborg Kommune

Layout:

Carsten Horup, Vordingborg Kommune

Forsidefoto:

Præstø Fjord set fra udmundingen og mod sydvest. Til højre ses sydspidsen af Præstø Fed. Til venstre ses øen Maderne. Længst væk ses øerne Storeholm og Lilleholm samt Præstø By.

Fotografi: Jan Kofod Winther.

Kort:

Copyright (c) Kort- og Matrikelstyrelsen / KMS – COWI

ISBN nr.: 978-87-7279-541-6

Må citeres med kildeangivelse.

Forord

Kommunerne skal udarbejde handleplaner for, hvordan statens Natura 2000-planer vil blive realiseret inden for kommunernes geografiske område på land og kystnære områder. Når handleplanerne er vedtaget, skal kommunerne i gang med de konkrete tiltag som skal sikre, at handleplanen kan gennemføres.

Naturstyrelsen har ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og for skovbevoksede arealer til [Naturstyrelsen](#).

Indholdsfortegnelse

Kolofon.....	2
Forord.....	3
Indholdsfortegnelse.....	4
Baggrund	5
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	6
Mål for planperioden.....	9
Forventede metoder og forvaltningstiltag	11
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats.....	15
Forventet effekt.....	17
Særlig Miljøvurdering – SMV.....	19
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	20
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere	23
Bilag 3: Kort med kortlagt lysåben natur og skov samt potentielle områder for ny habitatnatur	24
Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	25
Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	28

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her: [Natura 2000-plan](#).

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund.

Handleplanen er udarbejdet af Vordingborg, Næstved, Faxe Kommune og Naturstyrelsen Storstrøm. Natura 2000 området omfatter < 10 hektar ikke-kortlagt strandeng i Guldborgsund Kommune.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Hver kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resumé af plejeplanen i bilag 4. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000 område nr. 168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Områdebeskrivelse

Natura 2000-område 168 omfatter havet og kysterne mellem det sydøstlige Sjælland, Møn og Falster, fra Præstø Fed i nord til Hestehoved Fyr på Falster i syd, fra Farødæmningen i vest til Hollændergrund nord for Ulvshale mod øst.

Den marine del af området udgøres af lavvandede bugter, fjorde og sunde med sandbund og spredte sten. Strømforholdene er meget varierede og bidrager til et afvekslende kystlandskab. Flere steder aflejrer havet strandvolde i krummoddesystemer, tydeligst på Ulvshale-Nyord og Præstø Fed. Her har vand og vind opbygget landskaber med rev, rullestensstrandvolde, klitter, strandenge og vadeflader. Landarealet er bortset fra Ulvshale, Præstø Fed og området ved Even Sø mere eller mindre smalle kystnære områder med vekslende lysåbne områder og skovarealer.

Områdets samlede areal er på 32.972 ha, hvoraf ca. 4.200 ha er landareal.

Vigtigste naturværdier

Området skal beskytte en lang række naturtyper og arter, og særligt naturtyper for kyster, skove og vandfugle. Alt i alt er det et af de Natura 2000-områder i Danmark, der er rigest på internationalt beskyttelseskrævende naturtyper og arter.

Farvandene i området har veludviklede bevoksninger af ålegræs, som danner store og tætte bede. På arealer med mere stenet bund findes en rig rødalgeflora. De lavvandede kystnære farvande er internationalt vigtige som fødesøgningsområde for store flokke af bl.a. knopsvane, blishøne, hvinand, toppet skallesluger og stor skallesluger. Fåtalige og sårbare fuglearter som klyde, brushane, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne udnytter lavvandede områder til fødesøgning og ubeboede øer og holme som yngleplads. Spættet sæl holder til på nogle stengrunde i Bøgestrømmen, men det er uvist, om den yngler der.

Strandvoldsfladerne på Nyord, Ulvshale, Præstø Fed og ved Fanefjord rummer en stor mangfoldighed af naturtyper. På de yngste dannelser er der stenstrands- og klitnaturtyper, mens der på de ældre dele af strandvoldene har udviklet sig hede, overdrev og skovnaturtyper. I lavningerne er der stedvis rigkær og, hvor der er saltpåvirkning, strandeng. I Ulvshaleskoven giver strandvoldene grobund for et specielt skovområde med en mosaik af naturtyperne ege-blandskov, stilkege-krat samt ellesumpe.

Even Sø, i bunden af Præstø Fjord, er den eneste ikke kyst-tilknyttede natur i Natura 2000-området. Længs den lavvandede sø findes udbredte forekomster af hængesæk, og i en af disse en bestand af den beskyttelseskrævende orkidé mygblomst. På søens vestside findes veludviklede ellesumpe.

Trusler mod områdets naturværdier

Næringsstofbelastning er et stort problem i det marine område med udbredt vækst af trådalger og faldende dækning af ålegræs. Even Sø har for høje fosforkoncentrationer. De mest sårbare naturtyper, bl.a. klit- og skovtyperne, trues af en kvælstofbelastning fra luften. Lokalt kan der være direkte påvirkning fra opdyrkede naboarealer.

Tilgroning med træer, buske og høje urter er et problem, der hænger sammen med næringsstofbelastning og ophør af driften af lysåbne arealer. Unaturlige vandstandsforhold i form af grøftning præger nogle strandenge og rigkær. Når forekomster af sårbare naturtyper og arter

mindskes i antal og areal, typisk af de ovennævnte årsager, får arterne sværere ved at spredes og genindvandre til de stedse mere fragmenterede levesteder.

Terner og vadefugle yngler på jorden og er derfor meget sårbare overfor forstyrrelse og for rovdyr som ræv og mink. Der kan være konflikt mellem hensynet til ynglefuglene og færdslen i visse områder, men forholdet skal afklares nærmere.

Invasive arter, som er en trussel mod specialiserede plante- og dyrearter, findes flere steder i området. Det drejer sig bl.a. om rynket rose, kæmpebjørneklo og bjergfyr.

Målsætning

Den overordnede målsætning for området er, at de marine områder skal have god vandkvalitet og et artsrigt dyre- og planteliv. Den komplekse og dynamiske kystnatur skal have høj prioritet.

Naturtyperne på land skal have en hensigtsmæssig drift, der fremmer de naturtypekarakteristiske arter. Truslerne skal være reduceret til et acceptabelt niveau, og arealet af de fragmenterede og truede naturtyper skal øges.

Der skal være egnede levesteder af tilstrækkelig høj kvalitet for arterne på udpegningsgrundlaget. Potentielle yngle- og rastelokaliteter for internationalt vigtige forekomster af vand- og kysttilknyttede fuglearter og for spættet sæl skal have tilstrækkelig lav prædation og forstyrrelse.

Indsats i 1. planperiode

Oversigt over de væsentligste indsatser til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	X			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger	X			
Ekstensiv drift Fx indførsel eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)	X			
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt	X			
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder	X			

Indsatsen i første planperiode drejer sig især om at sikre og genskabe lysåbne naturarealer ved rydning af opvækst, herunder af invasive arter, og ved etablering af den fornødne og mest hensigtsmæssige pleje/drift. De vandafhængige naturtyper sikres forbedrede hydrologiske forhold, hvor der er behov for det. Der gøres en særlig indsats i forhold til de fragmenterede og truede naturtyper.

Indsatsen for skovene vil helt overvejende dreje sig om beskyttelse af skovarealerne, samt sikring af en skovnaturtypebevarende drift og pleje.

Arternes levesteder sikres ved at arealdriften tilpasses arternes levestedskrav og ved at prædation og forstyrrelse imødegås, hvor det er afgørende trusler. Der skal være særligt fokus på de truede arter plettet rørvagtel, splitterne, dværgterne og brushane.

For de marine naturtyper reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 26 i [Natura 2000-planen](#) og gengives i sammendrag her:

Lysåbne naturtyper:

- ❖ Den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på strandeng og i rigkær sikres.
- ❖ De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Plejen tilrettelægges lokalt i forhold til relevante arters levestedskrav, jf. retningslinje 1.6.
- ❖ Enebærklit, våd hede, tør hede, kalkoverdrev med vigtige orkideforekomster og rigkær søges udvidet og sammenkædet, hvor det er muligt i forhold til naturgrundlaget.
- ❖ Der gøres en særlig indsats for optimering af plejeindsats, forebyggelse af randvirkning og arealmæssig konsolidering for de truede naturtyper: kalkoverdrev med vigtige orkideforekomster og rigkær.
- ❖ Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.
- ❖ Invasive plantearter bekæmpes og deres spredning forebygges efter konkret faglig vurdering og efter bedst kendte metode.

Skovnaturtyper:

- ❖ Skovnaturtyperne skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigelsen, primært på skovarealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- ❖ Skovnaturtyper sikres. Der kan være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.
- ❖ Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi.

Arter:

- ❖ Der sikres velegnede levesteder for arterne på udpegningsgrundlaget. Ved levesteder forstås områder med fourageringsmuligheder og (for habitat- og ynglefuglearter) med ynglemuligheder.

- ❖ Der sikres tilstrækkelige, uforstyrrede levesteder for arterne på udpegningsgrundlaget, med hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed. Indsatsen gælder både menneskelig forstyrrelse og prædation.
- ❖ Yngle- og overvintringssteder for bredøret flagermus beskyttes mod ødelæggelse, hvor det skønnes nødvendigt.
- ❖ Potentielle levesteder for brushane plejes af hensyn til denne art, hvor det skønnes relevant. Der sikres tilstrækkelig lav strandensvegetation i yngleperioden, risikoen for kreaturtrampning minimeres ligesom uønsket færdsel og prædation reguleres. Endelig sikres naturlig hydrologi.
- ❖ Levesteder for splitterne, dværgterne og plettet rørvagtel sikres ved at afstemme drift og pleje i forhold til arternes levestedskrav, ved at modvirke prædation og sikre tilstrækkeligt uforstyrrede forhold i yngleperioden.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen:

- ❖ Reduktion af kvælstofdeposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af **Husdyrgodkendelsesloven**, der har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring.
- ❖ For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via **vandplanen**.
- ❖ For arterne: *spættet sæl, knopsvane, sangsvane, pibesvane, spidsand, skeand, pibeand, troland, hvinand, stor skallesluger, toppet skallesluger, havørn, skarv, hjejle, blichøne, fjordterne, havterne, splitterne og dværgterne* vil reduktionen i fødegrundlaget imødegås gennem regulering af næringsstof tilførslen via **vandplanen**.
- ❖ Beskyttelse mod ødelæggelse af rev. Sikres gennem **Fiskeriloven m.fl.**
- ❖ For de marine naturtyper sikrer **gældende lovgivning**, at projekter og aktiviteter ikke skader naturtyperne.
- ❖ Færdsel og prædation. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats i forhold til menneskelig forstyrrelse i henhold til beskyttelse af arter. Naturstyrelsen er myndighed for at oprette nye vildtreservater – eller revidere afgrænsning og bestemmelser for eksisterende vildtreservater jf. **Jagt- og vildtforvaltningsloven**. Problemerne med prædation søges løst gennem aftaler med lokale jægere og staten.

Færdsel og forstyrrelse af arterne: *spættet sæl, klyde, fjordterne, havterne, dværgterne, splitterne, troland, plettet rørvagtel* søges reguleret via **Jagt- og vildtforvaltningsloven, Naturbeskyttelsesloven** og lokale aftaler.

- ❖ En del af Natura 2000 -området og de kortlagte naturtyper er ejet af Naturstyrelsen, som selv udarbejder Natura 2000-plejeplan for sine arealer. I bilag 4 er der et resumé af denne planlægning og Naturstyrelsens arealer indgår endvidere i bilag 2.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 4.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Skovnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#).

I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem ”Igangværende indsats” og ”Behov for ny indsats”, da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Arealer angivet i tabel 1 under ”Behov for ny indsats” er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden mhp. at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at:

- Arealer med disse naturtyper indenfor Natura 2000-området ikke går tilbage
- Tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn i hektar over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats*****	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst***	17	35-70	52-87
Forbedring af hydrologi	-	60-180	60-180
Græsning eller høslæt***	750 ****	340 - 640	1090 - 1390
Afskrælning eller afbrænding	-	0-20	0-20
Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	Ca. 140	Ca. 140
Urørt skov	-	-	-
Forbedring af hydrologi	-	≤ 5	≤ 5

<i>Skov uden fredskovspligt:</i>	-	-	-
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	Ca. 8	Ca. 8
Urørt skov	-	-	-
Forbedring af hydrologi	-	-	-
Ny habitatnatur**:			
Udvidelser af naturtyper	0	1 -18	1-18

*) : Se fodnoteforklaringer på næste side.

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

** I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur

*** Bekæmpelse af invasive arter forventes indeholdt i indsatsen

**** Gældende miljøvenlige driftsaftaler med pleje (mvj)

***** Fordelingen af ny indsats mellem de kommunale handleplanmyndigheder fremgår af bilag 2

Særligt for lysåbne naturtyper:

❖ Igangværende indsatser:

Dækker naturtyper, der er omfattet af eksisterende plejeaftale, herunder gældende miljøvenlige driftsaftaler med pleje (mvj). I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende indsats, fx rydning af vedplanter og ændret hydrologi

❖ Behov for ny indsats:

Generelt skal sikres indsatser i områder med både gunstig og ugunstig status. Plejeaftaler - herunder de særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet (mvj) - som udløber i planperioden skal derfor søges fornyet. Arealer uden plejeaftaler skal søges indgået efter de behov, som basisanalysen anviser med hensyn til hydrologi, rydning af vedplanter og græsning/høslæt.

Særligt for skovnaturtyperne:

❖ Igangværende indsatser

Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91E0 Elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under ”Igangværende indsatser” i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

❖ Behov for særlig indsats

Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 5 under ”Skovnaturtypebevarende drift og pleje” og ”Urørt skov”.

Bruttoarealet for forbedret hydrologi er de mest tørre arealer med 91E0 Elle- og askeskov, der har fungerende grøfter.

❖ Reduktion af arealet med skovnaturtyper.

I forbindelse med udvidelser af den truede naturtype 2250 Enebærklit kan der forekomme reduktioner i arealet med skovnaturtyper. Skovnaturtyperne kompenseres arealmæssigt andetsteds i området, hvor der ikke i dag er skovnaturtyper.

Arter

I tabel 2 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *arterne* på udpegningsgrundlaget (jf. bilag 1) *udover* indsatsen for naturtyperne, som i mange tilfælde også vil gavne arterne.

Antal stk. angivet i tabel 2 er potentielle bruttostk. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering.

Tabel 2: Forventede metoder og forvaltningstiltag for arter *udover* indsatsen for naturtyperne.*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn i hektar over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Restaurering og nygravning af vandhuller for Stor Vandsalamander	-	0-5	0-5
Sikring af bredøret flagermus´ sommer- og vinterkvarter	-	0-5	0-5
Mygblomst. Specifikt målrettet naturpleje	-	< 1	< 1
Sikring af uforstyrrethed i en zone omkring havørns rede i yngletiden	1 lokalitet	Efter behov	Efter behov

* Tabel 2 omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

Problemerne med tilgroning af yngle- og fourageringsområder for klyde, fjordterne, havterne, dværgterne, splitterne og fourageringsområder for grågå og bramgå forventes imødegået gennem plejeaftaler - herunder de særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet (mvj). Det vurderes at den generelle indsats for de lysåbne naturtyper også vil tilgodese disse arter.

Grøftning og dræning udgør en trussel mod plettet rørvagtel. Det vurderes at den generelle indsats med ændret hydrologi for de lysåbne naturtyper vil tilgodese arten, ligesom indsatserne under vandplanen vil have en positiv effekt.

Rørhøg og vandrefalk: Natura 2000 planen beskriver at der ikke er kendte trusler og at der ikke skal ske en indsats for disse arter i 1. planperiode. Handleplanmyndighederne er enige heri.

Stor vandsalamander: Natura 2000 planen foreskriver ingen indsats i 1. planperiode i henhold til truslerne fra næringsbelastning fra dyrkede arealer eller tilgroning med vedplanter. Handleplanmyndighederne er enige heri.

Sump og Skæv Vindelsnegl: Natura 2000 planen foreskriver ingen indsats i 1. planperiode i henhold til truslen mod tilgroning af levested med vedplanter. Handleplanmyndighederne er enige heri.

Naturstyrelsen vurderer, at sikringen af skovnaturtyperne bidrager i tilstrækkeligt omfang til at sikre velegnede levesteder på fredskovpligtige skovbevoksede arealer for følgende skovlevende arter: sump- og skæv vindelsnegl og stor vandsalamander.

Andre forvaltningstiltag

- ❖ Spildevandsplaner for det åbne land i Vordingborg, Faxe og Næstved Kommuner vil nedbringe mængden af næringsstoffer tilført vandløbssystemerne og skabe forbedrede levedmuligheder for det tilknyttede dyreliv.
- ❖ Næstved kommune ejer arealer i Natura 2000-området med kortlagt lysåben habitatnatur. Det drejer sig strandengsarealer ved Even bro. Næstved kommune vil i planperioden sikre, at naturtyperne på lokaliteterne er underlagt en hensigtsmæssig naturpleje og at arter sikres nødvendig beskyttelse.
- ❖ Næstved kommune udarbejder i 2012 en plejeplan for de fredede arealer langs Præstø Fjord. Plejeplanen omfatter også den kortlagte habitatnatur i området.
- ❖ Faxe Kommune udarbejder en indsatsplan for bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo i 2012 med virkning fra 2013. Det forventes, at indsatsplanen reducerer antallet af Kæmpe Bjørneklo på lysåbne naturtyper i Natura 2000 området.
- ❖ Vordingborg kommune ejer flere arealer i Natura 2000-området med kortlagt lysåben habitatnatur. Det drejer sig bl.a. om Lilleholm og dele af Storeholm i Præstø Fjord, strandengsarealer ved Næbbet i Præstø samt strandeng og overdrev på sydsiden af Fanefjorden. Vordingborg kommune vil i planperioden sikre, at naturtyperne på lokaliteterne er underlagt en hensigtsmæssig naturpleje og at arter sikres nødvendig beskyttelse.
- ❖ I forhold til vandrefalk har Vordingborg Kommune opsat 3 vandrefalkekasser og planlægger opsætning af flere i kommunen. Denne indsats forventes at forbedre mulighederne for at nye ynglepar kan etablere sig i Natura 2000 området.
- ❖ Vordingborg Kommune forventer, at der fra 2013 vil være udarbejdet en indsatsplan for bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo i hele kommunen. Det forventes, at indsatsplanen reducerer antallet af Kæmpe Bjørneklo på lysåbne naturtyper i Natura 2000 området.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

I 1. planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomiaftalen for 2013 ml. regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000-indsats.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

Principielt:

Kommunerne prioriterer:

- ❖ fremkommelighed i projekterne og dermed frivillighed og inddragelse i forhold til lodsejere
- ❖ at handleplanens indsatser vil blive set i sammenhæng med myndighedernes øvrige forvaltningsopgaver
- ❖ Synergi med andre indsatser for at opnå de største gevinster med færrest ressourcer. Det gælder både i forhold til vandplanen, fredninger, sikring af biodiversitet, klimaplaner, friluftsliv m.m.

Tidlig opsøgende/faciliterende indsats over for særlige lodsejergupper:

- ❖ Lodsejere som er særligt interesserede i at gennemføre en indsats og som ejer arealer med særligt prioriterede naturtyper, enebærklit, våd hede, tør hede, kalkoverdrev med vigtige orkideforekomster og rigkær samt arealer med forekomst af mygblomst
- ❖ Lodsejere med arter i ugunstig eller uvis status og som er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.
- ❖ Lodsejere med særligt store arealer omfattet af Natura 2000-planen.

Naturstyrelsen prioriterer for skovbevokset fredskov:

- a. Lodsejere med en stor andel af områdets skovnatur-forekomster i høj tilstand (evt. også øvrige forekomster i høj arts- eller strukturklasse).
- b. Lodsejere med en stor andel af områdets arealer med den EU-prioriterede skovnaturtype: *91E0 Elle- og askeskov*.
- c. Lodsejere med et stort areal med skovnaturtyper.

Kommunerne vil have særligt fokus på:

Truede naturtyper:

- ❖ At der gøres en særlig indsats for optimering af plejeindsats, forebyggelse af randvirkning og arealmæssig konsolidering for de truede naturtyper: kalkoverdrev med vigtige orkideforekomster og rigkær.
- ❖ At enebærklit, våd hede, tør hede, kalkoverdrev med vigtige orkideforekomster og rigkær søges udvidet og sammenkædet, hvor det er muligt i forhold til naturgrundlaget.

Arter:

- ❖ At potentielle levesteder for brushane plejes af hensyn til denne art, hvor det skønnes relevant. Der sikres tilstrækkelig lav strandengsvegetation i yngleperioden, risikoen for kreaturnedtrampning minimeres ligesom uønsket færdsel og prædation reguleres. Endelig sikres naturlig hydrologi.
- ❖ At levesteder for splitterne, dværgterne og plettet rørvagtel sikres ved at afstemme drift og pleje i forhold til arternes levestedskrav, ved at modvirke prædation og sikre tilstrækkeligt uforstyrrede forhold i yngleperioden.
- ❖ Problemer med prædation af klyde, fjordterne, havterne, skarv og dværgterne søges løst ved regulering af ræve gennem aftaler med lokale jægere.

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper:

- *Rydning af uønsket opvækst*

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være bævreasp på overdrev og hede eller pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Desuden vil rydning ofte bidrage til at bekæmpe invasive arter som f.eks. rynket rose. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, kunne indfinde sig efter få år. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

- *Forbedring af hydrologi*

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for våde naturtyper som f.eks. strandeng, rigkær, våd hede og tidvis våd eng. Dette gælder også for en række arter tilknyttet våde naturtyper som f.eks. plettet rørvagtel, brushane, vindelsnegle. Effekten af de mere naturlige vandstandsforhold vil typisk være, at fugtigbundsarterne bliver mere dominerende, og at der genindvandrer flere arter tilknyttet våd og fugtig bund. Desuden vil uønsket opvækst af træer og buske blive hæmmet, nedbrydning af førnelag vil ophøre og der vil opbygges nyt tørvelag. Det vil sikre mindre næringsfrigørelse og CO₂-udslip.

- *Græsning eller høslæt*

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort. Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det drejer sig f.eks. om hængesæk.

Græsning eller høslæt er et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. Kæmpe-Bjørneklo og rynket rose.

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskuds fodring, eller når høslæt følges op med fjernelse af den afslåede biomasse, vil effekten af græsning eller høslæt være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

- *Afskrælning eller afbrænding*

Disse tiltag er særlig relevante på heder og klitheder. På disse naturtyper vil der ofte ske en ophobning af uomsat førne. Denne proces accelereres af de høje koncentrationer af luftbåren kvælstof kombineret med, at udnyttelsen af disse naturtyper i form af afgræsning, tørveskrælning og afbrænding i stort omfang er ophørt i løbet af det sidste århundrede.

Resultatet af dette er en mere forarmet flora og fauna, hvor arealerne med tiden vil springe i skov.

Ved afbrænding fjernes en stor del af den overjordiske biomasse inklusive førnelaget. Dette resulterer typisk i en pletvis blotlæggelse af den underliggende mineraljord. Herved skabes der spiringsmuligheder for mange konkurrencesvage arter af planter, herunder mosser og laver, hvis forekomst er betinget af tilstedeværelsen af blotlagt mineraljord. Afskrælning af det øverste tørvelag har en lignende effekt.

Skovnaturtyper:

- Skovnaturtypebevarende drift og pleje

Med den *skovnaturtypebevarende drift og pleje* beskyttes skovnaturtyperne mod gødskning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold. Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Arter som f.eks. stor vandsalamander vil få forbedret deres levesteder i kraft af bevaring af træer med hulheder samt dødt ved. Sikring af redetræer for fuglearter som havørn kan desuden være en del af den skovnaturtypebevarende drift og pleje.

- Forbedring af hydrologi i skov

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for fugtige skovnaturtyper som elle- og askeskov samt for visse skovlevende arter. Effekten af mere naturlige vandstandsforhold i skovnaturtyperne vil typisk være, at de karakteristiske fugtigbundsplantearter knyttet til skovnaturtyperne bliver mere dominerende og flere arter genindvandrer. Samtidig vil førnelaget blive genopbygget, hvorved CO₂ lagres og næringsstoffer tilbageholdes. Arter som f.eks. sumpvindelsnegl og stor vandsalamander vil typisk nyde godt af forbedret hydrologi, der kan give både flere levesteder og bedre kvalitet af de enkelte levesteder.

Ny habitatnatur:

- Udvidelser af naturtyperne rigkær, kalkoverdrev med orkidéforekomster, tør og våd hede, enebærklit.

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning mv.) og pleje (afgræsning eller høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udviklingen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Arter:

Hovedparten af indsatsen for arterne på udpegningsgrundlaget vil ske gennem indsatsen for naturtyperne, gennem indsatser i vandplanen og de kommunale spildevandsplaner for det åbne land. Vi forventer således at *skæv vindelsnegl*, *sump vindelsnegl*, *spættet sæl*, *grågås*, *bramgås*, *havterne*, *fjordterne*, *klyde* vil have gavn af den generelle indsats..

Der foretages en særlig indsats for følgende arter: *Splitterne, dværgterne, plettet rørvagtel, brushane, mygblomst, havørn, stor vandsalamander og bredøret flagermus.*

Den samlede forventede effekt for arterne er, at deres levesteder sikres, deres potentielle levesteder plejes og forstyrrelse af ynglepladser afværges.

For vandrefalk følges udviklingen. Gennem forebyggende administration af lovgivningen sikres opretholdelse af værdifulde levesteder. Såfremt det er nødvendigt, kan yngleområder afspærres for offentlighedens adgang.

Særlig Miljøvurdering – SMV

Natura 2000 handleplanen er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009).

For samtlige statslige naturplaner er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Naturhandleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede naturplaner.

Da naturhandleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 147. Naturtypeareal er angivet i hektar:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed ²				I alt
		Faxe Kommune	Næstved Kommune	Vordingborg Kommune	Naturstyrelsen ¹	
1330	Strandeng	84	39	1007		1130
2130	*Grå/grøn klit	45		42		87
2140	*Klithede	17		4		21
2190	Klitlavning	5		4		9
2250	*Enebærklit			3		3
4010	Våd hede	3				3
4030	Tør hede	27		0		27
5130	Enekrat			0		0
6210	Kalkoverdrev *orkidéer		2	24		26
6230	* Surt overdrev	5		32		37
6410	Tidvis våd eng	3		0		3
7140	Hængesæk			5		5
7210	*Avneknippemose			1		1
7230	Rigkær			28		28
9110	Bøg på mor				2	2
9130	Bøg på muld				86	86
9160	Ege-blandskov				25	25
9170	Vinteregeskov			-	-	
9190	Stilkegekrat			1		1
91E0	* Elle- og askeskov			7	24	31
7220	*Kildevæld					Ej kortlagt
6430	Urtebræmme					Ej kortlagt
3130	Søbred med småurter					Ej kortlagt
3140	Kransnålalgesø					Ej kortlagt
3150	Næringsrig sø					Ej kortlagt
3160	Brunvandet sø					Ej kortlagt
2160	Havtornklit					Ej kortlagt
2180	Skovklit					Ej kortlagt
2110	Forklit					Ej kortlagt
2120	Hvid Klit					Ej kortlagt
1110	Sandbanke					Ej kortlagt
1140	Vadeflade					Ej kortlagt
1150	*Lagune					Ej kortlagt
1160	Bugt					Ej kortlagt
1170	Rev					Ej kortlagt
1210	Strandvold med enårige planter					Ej kortlagt
1220	Strandvold med flerårige planter					Ej kortlagt
1310	Enårig strandengsvegetation					Ej kortlagt
I alt		189	41	1158	137	1525

* EU-prioriterede naturtyper

¹ Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

² Guldborgsund Kommune er handleplanmyndighed for < 10 ha ikke-kortlagt strandeng.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. H147

I forhold til habitat-arter og fuglearter i Fuglebeskyttelsesområde nr. F84 og F89 er Naturstyrelsen kun myndighed for skovlevende arter på skovbevoksede fredskovspligtige arealer.

Arter	Handleplan-myndighed			
	Vordingborg Kommune	Næstved Kommune	Faxe Kommune	Naturstyrelsen
Stor Vandsalamander	x	x	x	x
Skæv vindelsnegl	x	x	x	x
Sump vindelsnegl	x	x	x	x
Bredøret flagermus	x	x	x	x
Spættet sæl	x		x	
Mygblomst	x			

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. F84

Arter	Handleplan-myndighed	
	Vordingborg Kommune	Naturstyrelsen
Knopsvane (rastende)	x	
Sangsvane (rastende)	x	
Fjordterne (ynglende)	x	
Havterne (ynglende)	x	
Blishøne (rastende)	x	
Troldand (rastende)	x	
Toppet skallesluger (rastende)	x	
Stor skallesluger (rastende)	x	

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. F89

Arter	Handleplan-myndighed			
	Vordingborg Kommune	Næstved Kommune	Faxe Kommune	Naturstyrelsen
Knopsvane (rastende)	X	X	X	
Sangsvane (rastende)	X	X	X	
Pibesvane (rastende)	X	X	X	
Fjordterne (ynglende)	X		X	
Havterne (ynglende)	X		X	
Dværgerterne (ynglende)	X		X	
Splitterne (ynglende)	X		X	
Blishøne (rastende)	X	X	X	
Troldand (rastende)	X	X	X	
Pibeand (rastende)	X	X	X	
Spidsand (rastende)	X	X	X	
Skeand (rastende)	X	X	X	
Hvinand (rastende)	X	X	X	
Højle (rastende)	X	X	X	
Grågås (rastende)	X	X	X	
Bramgås (rastende)	X	X	X	
Toppet skallesluger (rastende)	X	X	X	
Stor skallesluger (rastende)	X	X	X	
Havørn (ynglende)	X		X	X
Vandrefalk (rastende)	X	X	X	
Skarv (ynglende/rastende)	X		X	
Brushane (ynglende)	X			
Klyde (ynglende)	X		X	
Plettet rørvagtel (ynglende)	X			
Rørhøg (ynglende)	X	X	X	

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det kan både være handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor omfatter bilag 2 både private og offentlige arealer (inkl. offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplan).

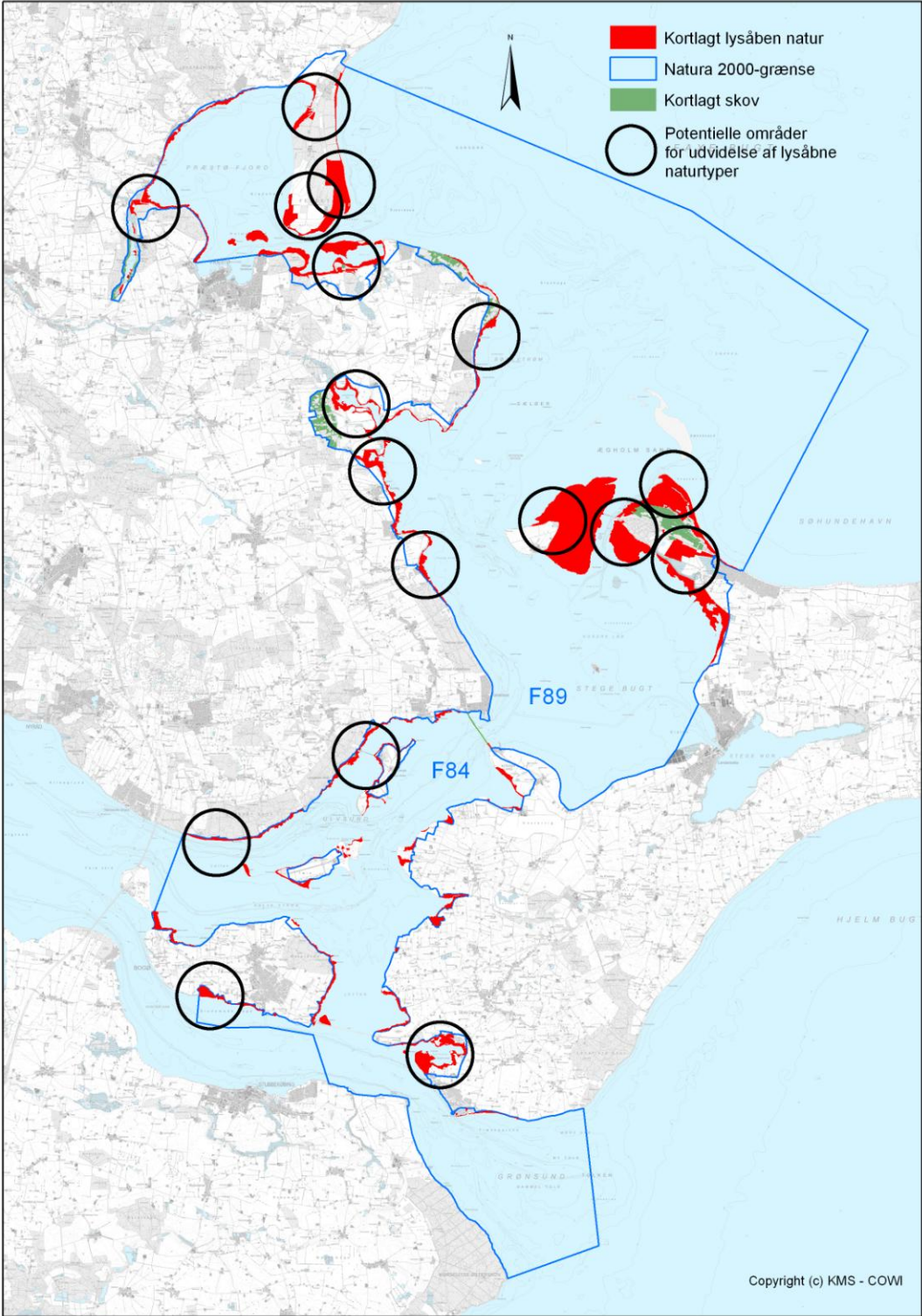
Arealer og stk angivet i bilag 2 er potentielle bruttoarealer og bruttostk, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden mhp. at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering.

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed				Offentlige lodsejere	Total
	Vordingborg Kommune	Faxe Kommune	Næstved Kommune	Naturstyrelsen	Naturstyrelsen ¹⁾	
Udvidelse af naturtyper	1-8 hektar	0-10 hektar	< 1 hektar	-	0-2 hektar	1-20 hektar
Græsning på eksisterende lysåben natur	255-480 hektar	75-150 hektar	<10 hektar	-	200-225 hektar	540- 865 hektar
Forbedring af hydrologi i rigkær og på strandenge	50 -105 hektar	10 -75 hektar	-	-	-	60 - 180 hektar
Rydning af opvækst på eksisterende lysåbne arealer	25-55 hektar	<15 hektar	-	-	20-30 hektar	60 -100 hektar
Afbrænding/afskrælning	-	0-20 hektar	-	-	-	0-20 hektar
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	8-10 hektar	-	-	135-140 hektar	2-5 hektar	145-155 hektar
Urørt skov	-	-	-		70-75 hektar	70-75 hektar
Forbedring af hydrologi i skov	-	-	-	0-5 ha	-	0-5 hektar
Restaurering/nyetablering af vandhuller for Stor vandsalamander	0-5 stk	-	-	-	-	0-5 stk
Sikring bredøret flagermus' sommer- og vinterkvartér	0-5 stk	-	-	-	-	0-5 stk
Indsats for Mygblomst	< 1 hektar	-	-	-	-	< 1 hektar
Sikring mod forstyrrelse og prædation for plettet rørvagtel og brushane	-	-	-	-	10-20 hektar	10-20 hektar
Sikring af uforstyrrelse i en zone omkring havørns rede i yngletiden	1 lokalitet	Efter behov	Efter behov	-	-	1 lokalitet

¹⁾ Indsatsen i hektar omfatter både eksisterende og nye indsætter

Bilag 3: Kort med kortlagt lysåben natur og skov samt potentielle områder for ny habitatnatur

Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Indenfor området ejer Naturstyrelsen store strandengsarealer og en række arealer med naturtyper, knyttet til mager jordbund. Desuden ejer styrelsen store områder med ege-blandskov og noget mindre med den sjældnere type stilkege-krat.

Tabel a. Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	165
	2130	Grå/grøn klit	23
	2140	Klithede	1
	2190	Klitlavning	7
	2250	Enebærklit	5
	4030	Tør hede	9
	5130	Enekrat	10
	6230	Surt overdrev	14
	6410	Tidvis våd eng	3
	7230	Rigkær	14
			252
Skovnaturtyper	91E0	Elle- og askeskov	4
	9130	Bøg på muld	1
	9160	Ege-blandskov	53
	9190	Stilkege-krat	16
			73
Ialt			325

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 3 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b og c skelnes mellem ”Eksisterende driftsplan mv.” og ”Nyt”, da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b. Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Areal uden drift	eksisterende	29
		29
Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende	2
		2
Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	29
	nyt	2
		31
Slåning eller slæt	eksisterende	8
	nyt	17
		25
Græsning	eksisterende	221
		221

Tabel c. Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Urørt skov	nyt	1
		1
Bekæmpelse af andre problemarter	nyt	69
		69
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	eksisterende	72
	nyt	1
		73
Ingen jordbearbejdning	eksisterende	72
		72
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	73
		73
Gamle driftsformer i skov	eksisterende	5
	nyt	16
		21

Tabel d. Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 7230 rigkær	2
<i>Ialt</i>	<i>2</i>

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for rørhøg, plettet rørvagtel og brushane, som fremgår af tabel e.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A081 Rørhøg	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende
A119 Plettet rørvagtel	Begrænsning af skadelig færdsel	nyt
A151 Brushane	Begrænsning af prædation	eksisterende
	Begrænsning af skadelig færdsel	nyt

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i ” Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ”. Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkeling) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på mor) , 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkeke-krat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og askeskov) .
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne.

	De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .
Tilstandsklasse	<p>Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks.</p> <p>Der er 5 tilstandsklasser:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand <p>De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand.</p> <p>Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.</p>
Gunstig bevaringsstatus	<p>En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. <p>En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	<p>Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram.</p> <p>Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p>
Natura 2000-handleplan	<p>Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.</p>
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	<p>Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan.</p> <p>I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.</p>
Invasive arter	<p>Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.</p>

<p>Skovnaturtypebevarende drift og pleje</p>	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
<p>Urørt skov</p>	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt